

Spire arbeidsprogram 2021-2025

Arbeidsprogrammet fremhever Spires konkrete krav og tiltak vi mener må iverksettes for å nå våre overordnede strategiske mål for 2021-2025, og visjonen om en bærekraftig og rettferdig verden. Arbeidsprogrammet gjelder til 2025, men tas opp for en mindre revidering på stormøte 2023.

1. Innledning

2. En rettferdig og bærekraftig økonomi

- 2.1. Grønn vekst er ikke mulig
- 2.2 Alternative økonomiske løsninger

3. Miljø

- 3.1 Rettferdig miljøpolitikk
- 3.2 Global klimarettferdighet
- 3.3 Naturmangfold
- 3.4 Transport, energikilder og bygg

4. Rettferdige og bærekraftige matsystemer

- 4.1 Bærekraftig matproduksjon
- 4.2 Fra volum til areal
- 4.3 Levende matjord, jordvern & jordkarbon
- 4.4 Foredling og salg

5. Internasjonal handel

- 5.1 Grønnvasking
- 5.2 Bærekraftig produksjon og forbruk
- 5.3 Handel, investering og utvikling

6. Urban- og distriktsutvikling

- 6.1 Medvirkning og demokratiske prosesser
- 6.2 Sosialt og miljømessig bærekraftige byer og tettsteder
- 6.3 En rettferdig og sosial boligpolitikk

7. Prioriteringer i utviklingspolitikken

- 7.1 Samstemthet
- 7.2 Inkluderende utviklingspolitikk og ungdomsmedvirkning
- 7.3 Støtte til småskala landbruk
- 7.4 Urban bistand

1. INNLEDNING

Spire jobber for en rettferdig og bærekraftig verden. Vi ønsker å se de store sammenhengene, og endre de grunnleggende årsakene til hvorfor urett oppstår. For å få til reelle endringer og sikre at politikken går i samme retning, har vi både et lokalt, nasjonalt og globalt fokus. Norges politikk og tiltak her hjemme har konsekvenser for mennesker i det globale Sør, og vi må derfor sikre at alle aspekter ved norsk politikk bidrar til en bærekraftig utvikling for miljøet og alle mennesker. Derfor har vi et særlig fokus på alternativ økonomi, miljø, matsikkerhet, internasjonal handel, urban utvikling, i tillegg til inkludering av unge og andre marginaliserte grupper i utviklingspolitikken.

2. EN RETTFERDIG OG BÆREKRAFTIG ØKONOMI

Dagens nyliberale markedssystem har bidratt til å skape, og opprettholde, fattigdom, sosial og økonomisk ulikhet og miljøødeleggelser. Eksterne kostnader lempes over på miljøet, mennesker og framtidige generasjoner. Økonomien må derfor endres og bli bærekraftig. Vi forstår bærekraft som at alle lever gode liv i samsvar med en ressursforvaltning som ivaretar planetens bæreevne.

Økonomien må kun være et middel for å sikre menneskers velferd i dag og i framtida, i tillegg til et trygt klima og et levelig miljø, ikke være et mål i seg selv. Vi trenger en økonomi som går bort fra de konvensjonelle formene for økonomisk teori, men heller skape en økonomi som er tilpasset klodens økosystemer, der det som er bra for naturen, er bra for økonomien.

2.1. VI MÅ BORT FRA VEKST SOM MÅL

Idéen om “grønn vekst” har fått dominans i klimadebatten de siste tiårene. Grunntanken er at den økonomiske veksten kan fortsette som i dag, så lenge den skjer i grønne næringer og grønn teknologi. Dette bunner i tanken om evig vekst og ekspansjon, men realiteten er at kloden vi lever på er endelig. De siste 40 åra har vårt globale ressursforbruk firedobla seg, men vi har ikke alle det samme forbruket. Der noen (rikere land i Nord) har hatt sterk økonomisk vekst, har andre land måttet bøte med konsekvensene. Vårt forbruk har mye av sitt opphav i å beslaglegge landarealer og politisk handlingsrom i det globale Sør. Utviklingen av teknologien som skulle redde oss fra klimakrisa, tømmer i stedet ressurslagrene til land i Sør, og fører med seg miljøødeleggelser og menneskerettighetsbrudd. Vi er derfor nødt til å endre kurs bort fra “grønn” vekst og en naiv tro på at teknologien vil redde oss. Gjennom å vri fokus vekk fra økonomisk vekst, kan man utvikle et samfunn som lever bedre med mindre.

SPIRE KREVER:

- Redusert arbeidstid med full lønnskompensasjon for å sikre bedre velferd og fritid for mennesker, i tillegg til å minske forbruk og miljøødeleggelse.

En slik innføring, for eksempel til sekstimersdagen, må skje gradvis og være fundamentert i både tarifforhandlinger og lowerket.

- Naturressurser forvaltes demokratisk og tilfaller fellesskapet
- For å forhindre økt sosial ulikhet i Norge må lønnsvekst i Norge være forbeholdt de med lavest inntekt.
- Et forbud mot kommersiell reklame i offentlig rom.
- At reklame i posten må være et aktivt samtykke gjennom "ja takk"-ordningen.
- At lands velstand måles i menneskelig tilfredshet og velferd, samt naturens tilstand, ikke etter økonomisk vekst eller BNP.
- Norge må endre lov om Norges Bank og pengevesenet mv. (sentralbankloven) slik at klimaomstillingen og miljøhensyn blir en del av formålet til Norges Bank.
- Staten og alle norske kommuner må stille krav til tariff og vektlegge miljø minst 60% ved alle offentlige anskaffelser.
- En standard for hva som kan regnes som 'bærekraftig' slik at man ikke kan omtale noe som 'mer' eller 'mindre' bærekraftig, men fastslå de reelle menneskelige og miljømessige konsekvensene.
- Norge må inkludere miljørisiko i alle deler av norsk politikk, og starte med å rapportere om miljørisiko (fysisk, overgangs- og ansvarsrisiko) i norsk økonomi i hvert statsbudsjett.
- At Norge sletter all illegitim gjeld, og kjemper for dette i internasjonale fora.

2.2 ALTERNATIVE ØKONOMISKE LØSNINGER

Det finnes flere alternativer til dagens økonomi, som av økonomiene kalles heterodoks økonomi. Blant annet økologisk økonomi, og sirkulær økonomi. Likevel er det viktig å påpeke at ofte implementeres de senere prinsippene i sirkulærøkonomien; energiutnyttelse og avfallsforbrenning, heller enn dets første prinsipp: avfallsforebygging gjennom reduksjon og ombruk. Vi i Spire mener at det å redusere vårt forbruk er helt essensielt for å sikre miljøet. Derfor mener vi "degrowth"-bevegelsen, som arbeider for å etablere samfunn som ikke er sentrert rundt vekst, er viktig. Vi må gi rom for handlingsalternativ som ikke finner sitt grunnlag i regnestykker om kostnadseffektivitet og i kost-nytte-analyser, men i rettferdig fordeling, menneskelig livskvalitet og naturens egenverdi. Her må vi finne inspirasjon fra naturens egne kretsløp, systemer og symbioser, hvor nesten alle ressurser blir gjort nytte av med minimalt avfall.

SPIRE KREVER:

- At norske kommuner henter inspirasjon fra byer som Amsterdam og Portland i sitt arbeid med å implementere smultringøkonomi som rammeverk for å sikre en helhetlig økonomi.
- At alle norske kommuner må ha en bevisst tilnærming til hvordan de kan føre en helhetlig og samstemt politikk. Her må kommunens rolle som innkjøper og arealmyndighet tillegges stor vekt.

- At samfunnstiltak tar utgangspunkt i å forvalte naturen ved å kombinere det beste fra tradisjonell kunnskap og nyere forskning. Kretsløpstankegangen må være overordna i en bærekraftig forvaltning av naturen.
- At Norge arbeider aktivt mot skatteparadiser, og at ingen norske selskaper investerer i selskaper som opererer i skatteparadis. Her må alle selskap stille krav til underleverandørene sine om full åpenhet.
- At handel med valuta, aksjer og andre verdipapirer skattlegges for å utgjøre en Tobin-skatt med det formål å redusere fattigdom, hindre velferdskutt og minske konsekvensene av miljøkrisa.
- En reform av økonomifaget i alle ledd av utdanningssystemet som fremhever mangfoldet av økonomiske alternativer, og ikke begrenser seg til nyliberale perspektiver.
- Økt forskning på hvordan man kan tilpasse alternative økonomiske modeller og erfaringer til lokale norske forhold for å sikre treffsikre tiltak og kunnskap om konsekvenser av ulike politiske tiltak.
- Forbud mot produkter og tjenester som bidrar til tap av menneskeliv, slaveri og store miljøødeleggelser. I situasjoner hvor produktene ikke kan forbys, må de tillegges høye avgifter.
- At det stilles krav om at produkters enkelte bestanddeler skal kunne gjenbrukes, byttes ut og resirkuleres. Produkter med planlagt kort levetid i produktdesign må forbys.
- Lovfeste en rett til reparasjon for forbrukeren og plikt til reparasjon for forhandlere og/eller leverandører.
- Momsfritak på reparasjoner.
- Offentlig støtte til lokale byttebibliotek for vinterklær, sportsutstyr, verktøy og andre redskaper som kan lånes ut. Dette er både sosialt utjevne og hindrer overforbruk. Alle kommuner må stille med et slikt tilbud.
- En verdisetting av avfall og inkludering av avfall fra produksjonsprosesser i regnskapsføring. Det må utarbeides insentiver for at selskaper som har forutsetninger for samarbeid om å gjenbruke biprodukter skal gjøre dette.
- Bruken av direktesalg for mat som REKO-ringen, Bondens marked, og markedshager må løftes ytterligere.
- Et Framtidsombud for å forankre hensyn til framtidige generasjoner i en statlig, politisk uavhengig institusjon.
- At krisepakker og omstilling av økonomien etter koronapandemien prioriterer miljøvennlige og sosialt rettferdige tiltak og næringer, og hvor selskaper ikke kan ta ut privat utbytte av redningspakker fra staten.
- Staten må bygge et lovverk som legger et grunnlag for at alle aktører kan operere ut ifra like vilkår, slik at ikke-sirkulære virksomheter ikke skal ha et økonomisk fortrinn.

3. MILJØ

Miljøkrisa er en av de absolutt største utfordringene verden står overfor i dag. Den grunnleggende årsaken til miljøkrisa er den stadig økende utnyttelsen av natur til fordel for profitt og økonomisk vekst: dagens økonomiske system medfører at mennesker utnytter naturen langt over jordens tålegrense. Ettersom klimakrisen og naturkrisen forsterker hverandre er vi er nødt til å arbeide med klima og natur parallelt. Det er ingen tvil om hvem som er ansvarlige for miljøkrisa - nemlig rike land og internasjonale selskaper i land i det globale Nord. Likevel er det ikke de ansvarlige som lider mest på grunn av endringene, heller tvert imot. Dette er urettferdig, og noe må gjøres. Heldigvis er det ikke for sent så lenge vi fatter de nødvendige tiltakene!

3.1 RETTFERDIG MILJØPOLITIKK

Omstillingen vi skal gjennom som samfunn er så stor at samhold er helt avgjørende. Lav ulikhet skaper stor tillit mellom innbyggere, og et ønske om samarbeid framfor konkurranse. Dessverre ser vi at mange av klimatiltakene Norge gjennomfører rammer skjevt. De av oss med lavest inntekt rammes relativt sett hardere enn de med høyere inntekt. Dette skjer når klimatiltakene legges på individnivå uten forståelse for eksisterende ulikheter i samfunnet og strukturene som opprettholder dem. Det er også lite effektive tiltak som kun opprettholder de eksisterende markedsstrukturene som først og fremst har bidratt til å skape miljøproblemene. For å kunne få til en reell bærekraftig omstilling, må vi gjøre miljøtiltakene ut ifra et rettferdighetsperspektiv. Vi må endre de grunnleggende strukturene som bidrar til klimaendringene og ikke pålegge de av oss med lave inntekter å betale regninga.

SPIRE KREVER:

- Regjeringen må utvikle en handlingsplan for utfasing av olje- og gassindustrien innen 2030. Det må gis økte midler fra statlig hold til nye og bærekraftige næringer og omskoleringstilbud for arbeidere tilknyttet petroleumsnæringa.
- At ulikhetene som både eksisterer før klimatiltak igangsettes, og vil oppstå etter, må kartlegges fra politisk hold før de innføres.
- De som slipper ut mest, må bidra mest til omstillingen. Spire støtter en flat karbonavgift til fordeling til husholdninger og bedrifter som finansieres av skatteinntektene fra CO₂-avgiften. karbonskatt til fordeling.
- Karbonfangst- og lagring skal i hovedsak skje gjennom karbonlagring i jordbruksjord og naturområder som skog og myr, ikke ved å opprette storskala industrielle anlegg som har høye økonomiske og ressursmessige (mineraler og materialer) kostnader knytta til seg.
- Lønnsvekst i Norge bør være forbeholdt de med lavest inntekt.
- Norge må skape minst 100 000 nye klimajobber
- Norge må innføre en karbontoll på importerte varer, hvor tollsatsen reflekterer skattesatsen på karbonavgiften

- Klimapolitikken må være solidarisk, der avgifter vurderes på inntektsnivå.

3.2 GLOBAL KLIMARETTFERDIGHET

Vi vet at klimaendringene rammer urettferdig globalt. Selv om det er rike land i det globale Nord som har bidratt mest med klimagassutslipp og er best rustet i møte med konsekvensene som følger, er det mennesker i det globale Sør som opplever de største konsekvensene. Og igjen er det de mest marginaliserte og sårbare gruppene som blir ramma aller hardest. Som en rik oljenasjon med høyt materielt forbruk, har vi bidratt uforholdsmessig mye til klimaendringene, og må ta et mye større ansvar. Dette må gjøres både med å kutte i egne utslipp, og gjennom finansiering i utlandet. I tillegg må en sikre at marginaliserte gruppers rettigheter sikres i møte med miljøendringene. Verden har allerede funnet mer fossile ressurser enn vi tåler å hente ut om vi skal unngå ødeleggende klimaendringer.

SPIRE KREVER:

- Norge skal være et fossilfritt samfunn, som ivaretar sosial og miljømessig bærekraft, innen 2050. Vi må ha minst 60% utslippskutt innen 2030 sammenlignet med 1990-nivået. Kvotepiktig sektor skal ikke inngå i dette.
- At leterefusjonsordningen (på 78 prosent) skrotes i sin helhet.
- Stopp i tildeling av alle letetillatelser til oljeindustrien, samt ingen støtte til videre forskning på petroleum eller offentlig støtte i form av lån eller eksport eller gjennom Innovasjon Norge.
- Det må innføres et nasjonalt regnskap over miljøkostnader og klimagassutslipp. Dette må redegjøres for i Norges eksisterende klimabudsjett.
- Norge må bidra til at tilpasnings- og skadebegrensningsplaner utvikles gjennom fullt deltakende og gjennomsluktige prosesser.
- Norge må sørge for at lokal forankring, likestilling og styrking av ungdom og kvinners stilling er ledende prinsipper i alle klimafinansieringsmekanismer.
- Norge skal bidra med minst 65 milliarder til klimatilpasning hvert år, i tråd med Norway's fair share. Her må prinsippene om sosial, miljømessig og økonomisk bærekraft ivaretas. Midlene må komme i tillegg til allerede eksisterende bistand.
- Eksisterende avtaler om et midlertidig stopp (moratorium) på klimafiksing må opprettholdes og forsterkes.
- Norge må styrke betydningen av Grunnloven § 112, herunder å sikre nålevende og kommende generasjoners rett til full informasjon om konsekvenser av miljøinngrep og naturmiljøets tilstand, og til å leve i en natur hvor produksjonsevne og artsmangfold er bevart, en lovfestet rett på et levelig miljø i dag og i framtiden.
- Et nasjonalt forbud mot utleie av elektrisk mikromobilitet, som elsparkesykler.

- At Norge har en samstemt tilnærming til miljøkrisa.
- Regjering og politiske parti må legge ved et miljøbudsjett som viser konsekvensene av deres forslag til statsbudsjett for å tydeliggjøre hvordan de ulike statsbudsjettene vil påvirke miljøet.
- Norge må bruke sin rolle i FNs sikkerhetsråd til å aktivt kjempe for global klimarettferdighet, og marginaliserte gruppers rettigheter og trygghet i møte med miljøkrisa. Norge må også levere politikk til etterfølgelse på hjemmebane.

3.3 NATURMANGFOLD

I dagens politiske diskurs havner naturmangfold i skyggen av klimaendringene. I noen tilfeller går klimatiltak på bekostning av natur. Dette selv om FN hevder at ødeleggelse av natur er det miljøproblemet som påvirker flest mennesker på kloden i dag - over 3 milliarder. 1 av 8 arter er i dag utrydningstrua, og vi vet ikke alle konsekvensene dette vil medføre. For å redusere tap av naturmangfold er det vesentlig at vi har et helhetlig perspektiv, og går bort fra individfokus.

SPIRE KREVER:

- At Norge tar lederskap i forhandlingsprosessen i arbeidet med ny global naturavtale under biomangfoldkonvensjonen (CBD), og jobber for en ambisiøs og forpliktende internasjonal avtale om natur og biologisk mangfold.
- At det globale sivilsamfunnet, lokalbefolkning, urfolk, kvinner, ungdom og andre marginaliserte grupper blir inkludert og får innflytelse på arbeidet med ny global naturavtale.
- At nasjonale bidrag i naturavtalen ikke er frivillige, men forpliktelser landene blir holdt ansvarlige for. Videre må avtalen baseres på føre-var-prinsippet og forurenser-betaler.
- At naturbaserte løsninger blir brukt som det viktigste verktøyet i å snu trenden i tap av naturmangfold.
- At Norge har en nullvisjon for tap av naturmangfold.
- At Norge bidrar med finansiering til bevaring og restaurering av natur i land i det globale sør.
- At sjødeponi ikke tillates da de har store konsekvenser for fjordens økosystemer.
- At gruveindustrien pålegges å minimere miljøskader og sørge for maksimal ressursutnyttelse, og at ressursene kommer fellesskapet til gode. Avgangsmateriale fra gruvedriften som ikke kan brukes til mineralutvinning må brukes til utfylling av veier og havner, i byggematerialer med mer. Resterende avfall må tilbakefylles i gruvene.
- At biologisk mangfold i landbruket styrkes ved å implementere alle aspekt ved Plantetraktaten (ikke bare frøhvelvet på Svalbard).
- Utbyggingen av hyttefeltet, som i Kvalnes, må stanses, og det må ikke tillates utbygging av lignende prosjekt i andre sårbare områder.

- Minimum 30 prosent av både land- og havarealer beskyttes innen 2030, og må økes til minimum 50 prosent innen 2050, for å ivareta naturmangfoldet og sikre naturen for framtidige generasjoner.
- Norge må ta vare på villreinen da det er en viktig bidragsyter i å ta vare på kulturlandskap, kulturarv og biologisk mangfold, i tillegg til å ha en egenverdi i seg selv.
- En utredning og tiltaksplan for samstemt politikk for utvikling på naturmangfold. Her må man se på hvordan Norge direkte og indirekte er en driver for tap av naturmangfold.
- At miljø og menneskerettigheter vektlegges tyngst når Norge forhandler handelsavtaler, ikke økonomisk vekst.
- Regjeringen må vesentlig øke potten hvor kommuner kan søke om å utarbeide kommunedelplaner for naturmangfold.
- Staten må inkludere data på kommunenivå i naturindeksen.

3.4 TRANSPORT, ENERGIKILDER OG BYGG

Verdens energibruk vokser eksponentielt, samtidig som over en milliard mennesker lever uten tilgang til elektrisitet. For å unngå vekst i CO₂-utslipp i takt med den økte energibruken er vi avhengige av å investere i alternativer til fossil energi. Energieffektivisering er viktig, men er i seg selv ikke nok. Samtidig forbruker verdens rike mange ganger mer energi enn verdens fattige. Derfor er redusert forbruk i den rike delen av verdensbefolkningen en viktig del av løsningen.

SPIRE KREVER:

- At antallet innenlandsflyvninger skal være redusert med 53 % innen 2030. Innenlandsflyvninger på strekninger med gode alternativer for mer miljøvennlig transport må bli dyrere, parallelt med at den miljøvennlige transporten blir billigere.
- Forby bruk av bonusprogrammer for flyvning for å hindre unødvendige insentiver for å fly, for eksempel gjennom såkalte «mileage runs» hvor folk tar fly bare for å oppnå eller opprettholde bonusfordeler.
- Det må settes en sluttdato for salg av nye fossile biler og fossile fritidsbåtmotorer. Det må også settes sluttdato for når private fossile jetfly kan lande på norske flyplasser.
- Stans i planer om en tredje rullebane på Oslo Lufthavn, og annen utbygging av flytrafikk.
- Utbygging av nye, kapasitetsøkende veiprosjekter, som utvidelse av E18 og E6, må skrotes til fordel for jernbaneutbygging, økning av kollektivandel og tilrettelegging for flytting av transport fra vei til bane.
- At områder med grunnlag for utbredt kollektivtilbud, her i hovedsak store og mellomstore byer, må ha soner med svært høye avgifter for privatbiler, og flere bilfrie områder. Disse avgiftene må baseres på inntekt, slik at de som tjener minst betaler mindre og de som tjener mye betaler mer.

- Et nasjonalt tak på ungdomskort for kollektivtransport på 200 kroner i måneden, og et nasjonalt tak for voksenkort for kollektivtransport på 400 kroner. Det burde også vurderes å innføre et nasjonalt kollektivkort, som gjelder all reise på alle tog og busser i hele Norge.
- Standardpris på region/langdistansereiser tilsvarende Vy minipris.
- At biodrivstoff som brukes i Norge i for eksempel kollektivtransport, må komme fra avansert biodrivstoff, som matavfall.
- Støtte til utbygging av solcellepaneler i utviklingsprosjekter i land hvor dette er hensiktsmessig.
- At den planlagte NorthConnect-kabelen skal ikke utbygges.
- Et forbud mot atomkraft, da det er risiko for svært miljøskader ved ulykker knytta til atomkraft og problemer med å oppbevare radioaktivt avfall
- Det må iverksettes politiske tiltak for å redusere energiforbruket. For elektrisitet må det over tid innføres et todelt takstsystem, hvor forbruk per person opp til et visst nivå prises som i dag, mens forbruk som overskrider en satt grense (såkalt luksusforbruk) prises langt høyere.
- Økt bruk av tre fra bærekraftig produksjon i byggebransjen i Norge, det må stilles krav til årlig økning (minimum 10 % per år) i bruk av tre i offentlige bygg, både som konstruksjonsvirke og som fasademateriale. I tillegg må bruken av sement reduseres til fordel for trevirke.
- Gjenbruk av byggematerialer fra gamle bygg, renovasjonsarbeid osv., må økes betraktelig. Primært må det prioriteres å bevare bygg framfor å bygge nytt.
- Avinors mål om vekst i flytrafikken må avvikles.

4. ET RETTFERDIG OG BÆREKRAFTIG MATSYSTEM

Over 820 millioner mennesker lever i sult, og som følge av koronapandemien er tallet ventet ytterligere økt. Vi trenger et rettferdig matsystem der matsikkerhet ivaretas. Dette betyr at alle mennesker til enhver tid har tilgang til nok, sikker, næringsrik og kulturelt akseptabel mat til å møte sine behov for å leve et aktivt og sunt liv. I tillegg må vi ta høyde for hvor maten kommer fra, hvem som produserer den og under hvilke forhold maten blir produsert - her kommer matsuverenitet inn. Matsuverenitet er folk, lokale samfunn og lands rett til å bestemme sin egen landbruks- og matpolitikk som er økologisk, sosialt og økonomisk tilpasset deres spesielle betingelser.

4.1. BÆREKRAFTIG MATPRODUKSJON

Norge har et viktig ansvar for å bidra til verdens matsikkerhet, også gjennom nasjonal politikk. For å oppnå matsikkerhet globalt er det en forutsetning at alle land tar i bruk lokale ressurser så langt det er mulig. Norsk hav- og landbrukspolitikk må gjennomgå drastiske endringer for å gå i en reelt bærekraftig retning, og stå i samsvar med prinsippet om matsuverenitet. Gjort riktig er hav- og landbruket en del av løsningen på klima- og miljøproblemene.

SPIRE KREVER:

- Et statlig hjelpefond for bønder som ønsker å skifte til økologisk eller regenerativt landbruk
- At Matprat endrer navn til Opplysningskontoret for egg og kjøtt. Slik vil de ikke kunne påvirke forbrukervaner på samme måte som i dag, der deres agenda er delvis skjult for forbrukerne.
- At norsk landbruk skal være CO₂-nøytralt, gjennom bedre ressursutnyttning og at mest mulig av energien kommer fra egen næring ut fra en kretsløpstankegang.
- Økt støtte til forskning og utvikling av anlegg som kan produsere bioenergi fra organisk restmaterie av landbruksproduksjonen. Tilskuddsordninger for småskala bioenergianlegg for kommuner og gårdsbruk må forsterkes. Avvikling av politiske insentiver for ytterligere strukturrasjonalisering som fører til ulønnsomt store driftsenheter, med leiejord, dårligere jordkvalitet og et sentralisert landbruk som blir stadig mer frikoblet fra ressursgrunnlaget.
- Fortsatt restriktive GMO-regler basert på føre-var-prinsippet og kravene om at eventuelle GMO-er skal være etisk forsvarlig, ikke skade miljø eller helse, skal bidra til bærekraftig utvikling, samt ha åpenbare samfunnsnyttige egenskaper.
- Et moratorium på gendrivere.
- Strengere reguleringer av påvist giftige stoffer i landbruket gjennom et internasjonalt forbud.
- Et setertilskudd med differensierte satser som viser til lengden på oppholdet, antall og type dyr, og hvilken type seterdrift (om det leveres melk, lokal foredling, åpen seter).
- Kompetansekrav ved kjøp eller overtagelse av konsesjonspliktig landbrukseiendom for å gi unge mennesker som vil drive produksjon på gårdsbruk et fortrinn foran kjøpesterke eldre mennesker som vil kjøpe et bruk uten at de vil drive, som for eksempel til fritidsformål.
- Jordbruksforhandlingene må åpnes opp for å demokratisere norsk matproduksjon.
- Matproduksjon må få status som samfunnskritisk næring, særlig internasjonalt hvor det er færre sikkerhetsnett.
- Alle leddene i matproduksjonskjeden må sikres anstendige lønns- og arbeidsvilkår, og særlig støtte til å drive bærekraftig og basert på lokale ressurser . Dette må også gjelde utenlandske sesongarbeidere.
- Fiskekvotene skal tilhøre folket, ikke store selskaper. Vi må bort fra privatisering av fiskeressursene, slik at flere får tilgang til kystfiske.
- Fordelingsnøkkelen i RMP (Regionalt miljøprogram) må legges til grunn at landbruket i ulike deler av landet har forskjellige forutsetninger og utfordringer, og må derfor prioritere et helhetlig bærekraftig landbruk i fordelingen av midler mellom regionene.

- Økt investering i uavhengig landbruksforskning og at det avsettes midler til bærekraftig innovasjon i jord- og havbruket for å sikre matproduksjonen i fremtiden.
- At Norge tilgjengeliggjør relevant teknologi og kunnskap for bærekraftig matproduksjon for land i Sør og at dette må stilles som krav til norske investorers prosjekter i andre land.

4.2 FRA VOLUM TIL AREAL

Fokuset på volumproduksjon har gitt lav sjølforsyning, gjengroing, overproduksjon, svekka økonomi, tilskuddsavhengighet, tap av biologisk mangfold, og gjeldsvekst. Det økte volumet har gått nærmest uavkortet til lavere priser på mat, og verdien av det som produseres er lik i dag som i 1950. Høy volumproduksjon fører til høy import av kraftfôr under dagens system, som igjen svekker matsikkerheten internasjonalt. Ved å senke ytelsen, men øke arealbruken, kan man produsere like mye mat, men med færre innsatsfaktorer som kunstgjødsel på planter og kraftfôr til dyr. Norsk landbruk og oppdrettsnæringen har gjort seg avhengige av importert soya fra Brasil. Mye av problemet ligger i effektiviseringskravene til hav- og jordbruket. Norsk soyaavhengighet bidrar til at regnskog og savanne ødelegges gjennom økt etterspørsel etter soya. Det beslaglegger videre store landområder i Brasil, som kommer i konflikt med lokalbefolkningen som blir drevet vekk fra jorda som allerede er skjevt fordelt. I tillegg bidrar det til å svekke norsk matsikkerhet og bidrar til at det norske kulturlandskapet gror igjen.

SPIRE KREVER:

- Norge må vri tilskuddsordninger fra volumproduksjon til arealproduksjon, for å ivareta sjølforsyning, samfunnsoppdrag, kulturlandskap, biologisk mangfold og verdens ressursgrunnlag, framfor fremdeles økt volumproduksjon.
- Norge må øke sjølforsyningsgraden til minst 50 % innen 2026, korrigert for import av kraftfôr.
- Innføring av et driftsvansketilskudd for å opprettholde bruk av vanskelig areal, ha positiv effekt for biologisk mangfold, og bedre økonomien på bruk i vanskelige områder
- At målprisen på korn økes i den grad at også prisen på kraftfôr økes betydelig, og kornbøndene får økt lønnsomhet.
- Innføring av avgift på soya som kan brukes til en merkevareordning til å merke meieri- og kjøttprodukter som kommer fra dyr på utmarksbeite, utmarksbeitekjøtt og økt beitetilskudd for utmarksmelk
- Statlig øremerkede midler til forskning og nasjonal næringsutvikling for fôrproduksjon og utvikling av norske fôrressurser som tang, alger og tre, og investeringsstøtte for norske bedrifter som vil bygge opp nasjonal fôrproduksjon

- Å øke beitetilskuddene og øke arealtilskuddet for grovfôrproduksjon på norske ressurser.
- Kastrater må få sitt eget tilskudd gjennom husdyrtilskuddet, sånn som ammeku og melkeku gjør i dag.
- At liberaliseringen av kjøp, salg og leie av melkekvoter fra 2000-tallet må reverseres.
- Det må en kartlegging til for å vise hva handlingsrommet i tollvernet er med tanke på kronetoll og prosenttoll og hvilket som er mest lønnsomt sett i samfunnsoppdrag, ikke volumproduksjon.
- Forbud mot misvisende bruk av "seter" i reklame og markedsføring.
- Styrke avslag for gode beiteraser.

4.3 LEVENDE MATJORD, JORDVERN & JORDKARBON

En fruktbar jord er viktig for matproduksjon og klimastabilitet. Den huser mange av jordas økosystem, og er hjem til milliarder av mikroorganismer. Dagens jordbrukspraksis med monokultur, sprøytemidler, tunge landbruksmaskiner og kunstgjødsel utgjør en trussel for jordas fruktbarhet. Slike praksiser fører til erosjon, jordpakking og tap av fruktbarhet. Derfor jobber vi for et regenerativt landbruk med jordkvalitet i fokus. Jord med mye karbon har mye liv. Utenom egenverdien til det biologiske mangfoldet i jorda, er jordlivet viktig for jordas fruktbarhet og derav avlingene. Jord er ikke bare en kilde til mat, mesteparten av den kjente antibiotikaen kommer også fra mikroliv i jorda. Videre er høyt innhold av karbon i jorda viktig for blant annet flomsikring og klimakompensasjon. Også myrområder spiller en viktig rolle både som økosystem og i kampen mot klimaendringer. Selv om de kun dekker 3 % av jordas overflate er det likevel lagret to ganger så mye karbon i disse myrene som i verdens skoger. Det betyr at myrområder er verdens største lager av karbon på land.

SPIRE KREVER:

- Norge skal ha et progressivt jordvern, og en nullvisjon for årlig nedbygd matjord. Flytting av matjord må ikke erstatte vern, men er en siste utvei
- Norge må øke støtten til regenerative og agroøkologiske tiltak i jordbruket som underkulturer, fangvekster, overflatekompostering, vekstskifte og redusert pløying. Innføre et karbon-kreditt-system som premierer lagring av karbon i jord etter modell fra Kaindorf i Østerrike.
- Norge må følge opp sin innmelding i 4 per 1000, og må gi økte bevilgninger for å sikre at andelen karbon i jord økes hvert år.
- Støtte til kommuner for anskaffelse av pyrolyseovner.
- Tilskudd til bønder som kjøper norskprodusert biokull for bruk til jordforbedring.
- Tiltakene "Ingen jordarbeiding om høsten", "Direktesådd høstkorn og høstoljevekster", "Fangvekst som underkultur" og "Fangvekster sådd etter høsting" under kapittelet om Avrenning til vann i Regionale miljøprogram

løftes opp på nasjonalt nivå, gjøres uavhengig av erosjonsklasse og gis økte midler.

- Det må sikres et skoleringsprogram for bønder for hvordan øke karbonlagring på gårdene over en lengre periode. Dette bør innføres både på nasjonalt, regionalt, kommunalt og faglag-nivå, og kan for eksempel gjøres gjennom økt støtte til NLR.
- Spire støtter forslag om et generelt forbud mot nydyrking av myr. Samtidig mener vi at et slikt forbud, kombinert med nedbygging av matjord og andre bruksarealer, truer fremtidig norsk matproduksjon. Et forbud er derfor nødt til å følges opp med en strengere og mer helhetlig arealplanlegging, for å hindre at eksisterende jordbruksarealer blir bygget ned. Dette må hjemles i eksisterende forskrift om nydyrking, eller aller helst i en ny jordvernlov. Dette for å ivareta myrområdene, og sikre juridisk vern mot nedbygging av jordarealer.
- Behandling av dispensasjonssøknader fra lov eller forskrift for omdisponering av myr eller matjord bør ligge hos landets sentrale myndigheter, og dispensasjon bør kun gis i særskilte tilfeller.
- At den offisielle statistikken for matjord tar høyde for hva som er reell brukbar eller dyrkbar jord for matproduksjon, og ikke klassifiserer lekeplasser, gravplasser og lignende som matjord.

4.4 FOREDLING OG SALG

Etter maten har blitt produsert, er det fortsatt flere steg før den konsumeres. Klimagassutslipp knyttet til foredling og transport av varer må reduseres. I dag fraktes norskprodusert mat til Kina for å prosesseres og pakkes, før det sendes tilbake for salg i Norge. Dette er ikke miljømessig bærekraftig. I tillegg kunne denne prosessen heller skapt arbeidsplasser i distriktene. For å sikre en rettferdig og bærekraftig produksjonskjede, er det avgjørende å sikre at fortjenesten går til lokale matprodusenter, og ikke til de store selskapene. Myndighetene må også gjøre det enklere for forbrukere å ta miljøvennlige og sunne valg når de foretar sine innkjøp.

SPIRE KREVER:

- At matvareprisene øker i tråd med de reelle produksjonskostnadene, og begrense butikkjedenes stadig økende andel av omsetningen må begrenses.
- Å fjerne avgifter på frukt, grønt og rene råvarer.
- Innføre momsfritak på økologiske varer, samt Innføring av minst 30 % offentlig innkjøp av økologiske varer.
- Innføre gratis offentlig kontroll av økologiske gårder.
- Norge produserer det vi kan av våre egne råvarer.
- Norske bønder oppretter nye lokale samvirker for å sikre rettferdig handel.

- Norgesgruppen, Rema 1000 og Coop brytes opp slik at små, sirkulære løsninger kan komme opp og fram. Fangsten fra havet må ilandføres og bearbeides i Norge. Dette vil sikre aktivitet og arbeid langs kysten.
- Norge i størst mulig grad kun importerer ferdig foredelede varer for å sikre miljø, matsikkerhet, matsuverenitet og lokal sysselsetting her hjemme og internasjonalt.
- Norge skal sette i gang tiltak for å stoppe blant annet prisdumping på kjøtt og insentiver til å kjøpe store kvantum av samme produkt.
- Kommuner og fylkeskommuner må gis bredere handlingsrom i lover og forskrifter til å foreta innkjøp av lokalproduserte matvarer, økologiske varer eller mat som ellers kan klassifiseres som bærekraftig.

5. INTERNASJONAL HANDEL

Handel er ikke et mål i seg selv, men et av flere virkemidler i lands utvikling, sysselsetting og ivaretagelse av befolkningen. Vi mener dagens spilleregler i internasjonal handel er urettferdige og skaper miljøkrise og økt ulikhet.

5.1 GRØNNVASKING

Grønnvasking er et fenomen hvor et produkt eller et selskap utgir seg for å være miljøvennlig uten at det er realiteten. Det er en utfordring at selskaper markedsfører produkter som miljøvennlige eller rettferdige for å dekke over de utfordringene som er knyttet til salg og bruk av deres produkter og tjenester. En slik adferd skygger over det egentlige, systemiske problemet knyttet til tjenester som flyreiser og produkter som biler, nemlig måten de blir produsert på og konsekvensene av deres bruksfelt.

SPIRE KREVER:

- At det opprettes en nasjonal standard for bærekraft, hvor bedrifter må oppfylle et minstekrav før de kan betegne produkt, aktivitet, og lignende som bærekraftig.
- Næringer som per definisjon ikke er bærekraftige kan ikke bruke buzzord som bærekraftig eller miljøvennlig i sin merkevare uavhengig av deres relative avtrykk i forhold til andre produkter av samme slag. Dette gjelder for eksempel biler, fly, petroleumsnæring, etc. samt mikromobilitet som elsparkesykler som har kort levetid, miljøødeleggelser eller dårlige arbeidsvilkår i produksjonskjeden.
- Insentivsystemet som gjør miljøskadelig vare- og tjenesteproduksjon lønnsomt må endres, og heller belønne faktisk miljøvennlig produksjon. Fokuset bør ligge på å belønne ved f.eks. skattelette o.l.
- Det må stilles tydelige krav til konsekvensutredning, med et føre-var prinsipp til selskaper som ønsker å etablere seg et sted.

- Reklamemekanismer og salgstriks for å øke salg gjennom en mindre støtte til veldedige formål bør forbys når produktene ikke oppfyller bærekraftsstandard.
- Det må stilles strengere krav fra myndighetene til merking av produkter om sosial-, miljø-, og klimakonsekvenser.

5.2 BÆREKRAFTIG PRODUKSJON OG FORBRUK

Dagens forbruk er ikke bærekraftig. Selv med de store tvungne utslippskuttene som følge av koronapandemien, brukte vi opp jordas ressurser for 2020 allerede 22. august. I 2019 var datoen 29. juli, mens med Norges forbruk ville datoen ha vært allerede 18. april. Verden har nok ressurser, både når det kommer til mat, materialer og mineraler. Problemet er en skjev fordeling og mangel på politisk vilje til å endre fordelingsstrukturene. Særlig må vi i rike Norge ta vårt globale ansvar og gjennomføre strakstiltak for å snu denne utviklingen.

SPIRE KREVER:

- Vare- og persontransport må over på toglinjer, framfor fly og veitrafikk.
- Matavfall må bli omgjort til biogass i de områdene hvor det ikke er etablert gode håndteringssystemer for matavfall.
- Håndtering av matavfall må være tilpasset lokale forhold, og for bedrifter. Ansaret må legges på kommune - og statlig nivå.
- Det må innføres en matkastelov for næringslivet, hvor mat som er spiselig, ikke kastes, men enten gis til veldedige formål eller selges til redusert pris.
- At de faktiske kostnadene (bl.a. arbeidsrettigheter, miljøbeskyttelse) i alle ledd av produksjonen internaliseres i selskapene og prisen
- Statlige organer må legge press på hvordan nasjonale og multinasjonale selskaper opererer ved å innføre reguleringer som begrenser skade på mennesker og miljø.
- Et bedre nasjonalt, og internasjonalt, system for resirkulering av tekstiler og gjenbruk.
- Lokal produksjon, foredling og prosessering av varer må være normen. Unødvendig transport av varer for behandling før salg bør ikke tillates dersom det er mulig å gjennomføre lokalt.

5.3 HANDEL, INVESTERING OG UTVIKLING

Bilaterale og regionale handelsavtaler har blitt stadig mer dominerende i verdenshandelen. Et av problemene er at disse ofte har sterkere føringer og høyere krav enn de multilaterale, noe som fører til økt mulighet til å sette økonomisk fortjeneste fremfor velferd, arbeidsrettigheter og miljø - det skaper asymmetriske maktforhold. Spire frykter en skjev handelspolitisk utvikling der premisene igjen formes av de som har mest rikdom, makt og økonomisk innflytelse. Utenlandske investeringer kan medføre positiv utvikling i et land, men avhenger av at myndighetene har mulighet til å stille krav slik at investeringene kommer befolkningen til gode uten negative konsekvenser for mennesker eller

miljø. Som verdens største offentlig investeringsfond, har Oljefondet (Statens Pensjonsfond Utland, SPU) et særlig ansvar. Selv om fondet er underlagt etiske retningslinjer, investerer det likevel fortsatt i land, obligasjoner og selskaper som bryter med menneskerettighetene. Dette medfører blant annet landran, som er skadelig fordi det fratruer småbønder tilgang til jord og deres viktigste levebrød, noe som truer lokal matsikkerhet. Formålet med Oljefondet kan ikke kun være en god langsiktig avkastning.

SPIRE KREVER:

- Norge kan ikke ratifisere handels- og investeringsavtaler før det gjennomføres en uavhengig konsekvensutredning av økonomiske, sosiale, kulturelle og miljømessige konsekvenser, og avtalen har vært gjennom demokratiske prosesser hvor sivilsamfunn på begge sider av avtalen er inkludert.
- Norge må vedta en menneskerettighetslov for næringslivet som bidrar til åpenhet rundt forretningspraksis og gjennomfører aktsomhetsvurderinger, i henhold til FNs veiledende prinsipp (UNGP) og OECDs retningslinjer, for å avdekke menneskerettighetsbrudd og miljøødeleggelse i egne leverandørkjeder. Denne må inkludere tilstrekkelig med sanksjonsmuligheter.
- Det må opprettes muligheter for offentlig innsyn i bilaterale handelsavtaler som forhandles av Norge.
- Norge må være en tydelig forhandler og stemme i det multinasjonale handelssystemet, for å ivareta lands ulike behov på grunnlag av økonomisk evne, miljø, matsikkerhet, og rettssystem.
- Land må ha mulighet til å stille krav til utenlandske investorer om teknologioverføring, bruk og opplæring av lokal arbeidskraft og bruk av lokale underleverandører. Derfor trenger vi økt fokus på hvordan vertsland i sør best kan sikre sine interesser ved FDI. Utenlandske direkteinvesteringer må vurderes avhengig av situasjon, på en kritisk måte, og ikke som en utviklingsstrategi i seg selv.
- Norge må jobbe for lokale markeder og at ressurser i størst mulig grad bearbeides, prosesseres og foredles lokalt - både for å sikre at verdiskapingen skjer lokalt, arbeidsplasser holdes nært hvor ressursene tas ut, og hindre unødvendig store transportutslipp.
- Oljefondets investeringer må samsvare med målet om en bærekraftig og rettferdig verden gjennom:
 1. Klarere ordlyd og konkretisering av fondets etiske retningslinjer for å sikre at de etiske retningslinjene blir fulgt opp i praksis, spesielt på punktene om alvorlig miljøskade og klimautslipp.
 2. Innføre positiv screening (forhåndsfiltrering) av selskaper i risikosektorer som plantasjesektoren, for å forsikre seg om at selskapene opererer på en sosial og miljømessig forsvarlig måte.
 3. Inkludere landran, tvangsflytting og svekkelse av lokalbefolkningens

matsikkerhet som utelukkelsesgrunn i de etiske retningslinjene.

4. Tilføre etikkrådet mer ressurser og makt.

5. Innføre en maksfrist på 3 måneder før Norges Bank (NBIM) må bestemme uttrekk.

6. Investere i flere bærekraftige selskaper som gjerne er assosiert med mer risiko, enn de "svarte" selskapene.

- a. Øke andel grønne investeringer i
 - i.fornybar energi
 - ii.resirkulering
- Ingen norske selskaper eller fond skal bidra til landran, verken direkte eller indirekte gjennom sine underleverandører.
- Norge må fremforhandle bærekraftskapitler i både eksisterende og nye handels- og investeringsavtaler som bindes av sanksjoner og voldsgift på lik linje med øvrige kapitler i den gjeldende avtalen.
- Norge må støtte lands mulighet til å fatte eksportrestriksjoner- og forbud, særlig på nødvendige varer som mat.
- Norge må støtte forslag om midlertidige unntak (waiver) fra patentreglene i WTO på viktige områder, som innen medisin og vaksine, under epidemier og pandemier.
- Norge må følge opp og støtte oppunder FACTI-panelets rapport og tiltak for å hindre at penger forsvinner i korrupsjon eller skatteunndragelse
- At eventuelle tvister ikke løses gjennom ICSID, Verdensbankens tvisteløsningspanel. Investorer skal ikke kunne bruke internasjonale tvisteløsningsystem mot stater

6. BY- OG DISTRIKTSUTVIKLING

I dag bor over 50 % av verdens mennesker i urbane områder. Andelen vil trolig øke til 70 % innen 2050, hvorav den største veksten foregår i det globale sør. I stor grad er det i uformelle bosettinger og slumområder veksten er størst. Mange av menneskene som bosetter seg her vil mangle tilgang på ressurser og muligheter. Disse raske forandringene krever oppmerksomhet og konkret politikk hvis vi skal klare å gjøre livet til verdens voksende bybefolkning mer humant. Urbaniseringen slik den gjøres i dag, fører til en økt sentralisering av makt. Sammen med et fokus på kostnadseffektiv produksjon, går dette utover miljø, arbeidsplasser, politisk innflytelse og retten til bolig, både i urbane og rurale områder. Utviklingen av vindmølledebatten de siste årene er et tydelig eksempel på hvordan sentralisering av makt skaper sentrum-periferi. Vindmølleparker opprettes for å sikre investorers avkastning til tross for lokalbefolknings motstand.

Dette skader den nødvendige politikktutviklingen for å sikre bærekraftige og rettferdige løsninger. Primærnæringer, som kystfiske og jordbruk er hjørnesteinene i de norske distriktene. Vi må derfor ha en rettferdig distriktspolitikk i møte med miljøkrisa. Vi må peke på disse trendene som de

reelle årsakene til polarisering mellom sentrum og periferi. Spire skal jobbe på tvers av sentrum-periferi-aksen for å skape en rettferdig og bærekraftig verden med et gjensidig og konstruktivt avhengighetsforhold.

6.1 MEDVIRKNING OG DEMOKRATISKE PROSESSER

Alle innbyggere må kunne ta del i utviklingen av deres lokalsamfunn. I takt med den økende urbaniseringen utvikles byer og tettsteder raskere nå enn før. Dette medfører at planprosessene effektiviseres for å møte det økende presset for ny infrastruktur, boliger, næringsvirksomhet og offentlige tjenestebygg. For at alle lokalsamfunn skal være inkluderende og mangfoldige er det viktig at alles stemmer blir sett og hørt. Dessverre er det ikke alltid slik. Forskning på medvirkningspraksis i Norge viser at det sjeldent legges opp til medvirkningsprosesser som går dypere enn det loverket krever. Plan- og bygningslovens minimumskrav er i seg selv ingen garanti på at medvirkningen er reell og meningsfull. Markedsinteresser får stor innflytelse i by- og stedsutviklingen, noe som svekker demokratisk styring og deltakelse. Dette medfører ofte at enkelte grupper skyves ut og ikke blir representert i planprosessene.

SPIRE KREVER:

- En bredere definisjon av begrepet “medvirkning”, noe som også understrekes i de globale målsettingene i bærekraftsmål 11 og Ny Urban Agenda. Medvirkning skal innebære reell vurdering av innspill.
- Økt kunnskap om behovet og praksiser for gode medvirkningsprosesser blant politikere, utviklere, planmyndigheter og akademika.
- Norske myndigheter må utarbeide en forskrift om medvirkning i arealplanlegging. Her må forståelsen av berørte grupper utvides. Særlig må unge mennesker inkluderes i medvirkningsprosesser.
- Norske myndigheter må drive aktivt med informasjonsarbeid for hvordan mennesker kan medvirke i arealplanlegging og stedsutvikling.
- At det utformes en digital plattform på kommunalt nivå for at folk, spesielt unge, enklere kan medvirke i planprosesser.
- Unge og andre marginaliserte grupper skal gis økt kunnskap om hvordan de kan medvirke og påvirke både byplanlegging og utvikling av sine lokalsamfunn.
- Utviklere og planmyndighetene skal ta særlig hensyn til marginaliserte grupper og tilrettelegge for inkluderende medvirkningsprosesser.
- Stemmerett for 16-åringer for å sikre en bredere demokratisk deltagelse i politiske valg.
- At ungdomsråd og andre rådgivende organ for marginaliserte grupper gis reell mulighet til å påvirke beslutningsprosesser og medvirke i utviklingen av lokalsamfunnet, fremfor å kun ha en rådgivende rolle.
- Lokalsamfunn skal ha større selvbestemmelsesrett og sikres støtte i møte med internasjonale selskaper

6.2 SOSIALT OG MILJØMESSIG BÆREKRAFTIGE BYER OG TETTSTEDER

Dagens, og framtidens, byer og tettsteder må være både sosialt og miljømessig bærekraftige. Urbanisering fører til nedbygging av stadig større grøntarealer, og byer står for størsteparten av klimagassutslippene. Samtidig finner vi stor sosial og økonomisk ulikhet i byene. Vi trenger derfor sosialt bærekraftige byer og en rettferdig byutvikling som dekker befolkningens behov og skaper en god by å leve i. Dette innebærer at alle innbyggere sikres bolig, næringsrik mat, rent vann og gode sanitærforhold. Befolkningen må også sikres tilgang til helsetjenester, utdanning, kultur, bærekraftige transportmidler og kommunikasjonsteknologier.

SPIRE KREVER:

- En sikret rett for tilgang på tjenester og tilbud for alle mennesker uavhengig av hvilken bydel eller kommune en bor i. Befolkningsgrupper og områder som er mindre ressurssterke må få bevilget mer midler for å utjevne forskjeller.
- At offentlige myndigheter holder en sterkere kontroll over arealutvikling, og operer som den kontrollaktøren de skal være.
- At offentlig rom ikke privatiseres eller gjøres ekskluderende.
- Norske myndigheter må arbeide aktivt for å bevare og videreutvikle eksisterende landbruksareal og arealer brukt til urbant landbruk.
- Det må gis økt støtte til aktører som jobber med utvikling av og informasjon om urbant landbruk.
- Åpne elver og grønne områder i byen må prioriteres for å gjøre byer mer motstandsdyktig mot klimaendringer og for å tilrettelegge for et sterkt biologisk mangfold.

6.3 EN RETTFERDIG OG SOSIAL BOLIGPOLITIKK

Det å ha et sted å bo er et av våre mest grunnleggende behov. Bolig er også en rettighet. Økende urbanisering og byvekst legger et stort press på bolig- og eiendomsmarkedet i en rekke byer, både i Norge og globalt. Markedsorientert boligpolitikk og boligspekulasjon har bidratt til sterk boligprisvekst i byer verden over, som gjør det vanskeligere å få seg et sted å bo. I "eierlandet" Norge skaper økende ulikhet mellom de utenfor og de innenfor boligmarkedet. I tillegg er det store utfordringer med hensyn til stabilitet på utleiemarkedet, en sektor hvor leietakere ofte har svake rettigheter.

SPIRE KREVER:

- En god boligpolitikk må tilrettelegge for en bred tilgang av boliger til innbyggerne, samtidig som den sikrer trygge leieforhold og muliggjør forskjellige former for eierskap.
- Staten og kommunene må tilrettelegge for flere aktører og boligløsninger innenfor den tredje boligsektor, altså ikke-kommersielle og ideelle alternativer til det kommersielle markedet og kommunale boligtilbudet. Til

det trengs flere offentlige finansielle støtteordninger, samt krav om en viss andel tredje sektor-boliger i nye utbyggingsprosjekter.

- Strengere regulering av utleiesektoren og mer ressurser til ulovlighetsoppfølging.
- Større skattlegging av sekundærboliger og utleieboliger for å bremse boligspekulasjon.
- At retten til varig bolig sikres i lowverket.

7. PRIORITERINGER I UTVIKLINGSPOLITIKKEN

For å endre de skjevhetene som er et resultat av globale fordelingsproblemer, trenger vi strukturelle endringer som gir alle like muligheter, forbyr utnyttelse eller undertrykking og prioriterer rettferdig fordeling, menneskerettigheter og et levelig miljø. Samtidig må Norge ha et høyt bistandsnivå. Disse midlene må samtidig bidra til reell positiv utvikling og ikke ha som formål og tjene norske næringsinteresser. Da må man sikre at unge, kvinner, skeive, religiøse og etniske minoriteter og andre marginaliserte grupper blir inkludert i både utforming og implementering av tiltakene. Videre må sårbare grupper som småskala bønder og mennesker i uformelle bosettinger få særlig støtte. Samtidig kan ikke norsk bistand brukes til å legitimere annen ødeleggende politikk Norge fører. Bistand kan ikke veie opp for de enorme miljøødeleggelse vi bidrar til gjennom eksport av olje eller våpen, menneskerettighetsbrudd i verdikjedene til våre handelsavtaler eller når ikke inkluderer lokalt sivilsamfunn i utviklingsprosjekter.

7.1 SAMSTEMTHET

Norges politikk er i dag svært preget av sektortenkning. Dette fører til at vi har en global klimapolitikk som ikke henger sammen med nasjonal energipolitikk, og en utviklingspolitikk som ikke henger sammen med handelspolitikken. I realiteten bidrar dette til at vi gir med en hånd, samtidig som vi tar med den andre. Vi er nødt til å føre en samstemt og helhetlig politikk dersom vi skal nå bærekraftsmålene. Det betyr at politikken som føres på alle områder må være gjensidig forsterkende og ha en samlet positiv innvirkning for å nå en bærekraftig og rettferdig verden for alle.

SPIRE KREVER:

- Norges handlingsplan for bærekraftsmålene må inkludere utenrikspolitiske utfordringer og komme med en konkret plan for hvordan Norge kan bidra til å oppfylle bærekraftsmålene på et globalt nivå gjennom en helhetlig og samstemt politikk. Norsk sivilsamfunn må også inkluderes aktivt i utformingen av handlingsplanen. Det må medfølge økonomiske midler og ressurser til å følge opp handlingsplanen og tiltakene.

- Regjeringen må fremlegge en samstemthetsrapport hvert år. Disse må alltid ta opp reelle dilemmaer Norge står overfor, og komme med konkrete tiltak til hvordan disse kan løses.
- Innspillsforumet som erstatter samstemthetsforumet må bli et aktivt rådgivende organ for regjering og storting.
- Sjekklister for bærekraft må gjøres obligatorisk for alle departement, og bør fungere som en veileder for offentlig og privat næringsliv.
- Det må innføres en egen samstemthetsansvarlig i hvert departement for å sikre at dilemmaer, motsetninger og interessekonflikter identifiseres, avstemmes og håndteres, herunder med skadebegrensende tiltak.
- OECDs byggesteiner for samstemt utvikling må foreligge som krav i utformingen av norske utviklingsprosjekter.
- Flere midler innen utviklingsbistanden må kanaliseres gjennom sivilsamfunn heller enn multilaterale organisasjoner.
- Norge må føre en samstemt og gjensidig forsterkende politikk på ulike internasjonale arenaer som ved FNs klimaforhandlinger, FNs mattoppmøte, og forhandlinger i Verdens handelsorganisasjon.

7.2 INKLUDERENDE UTVIKLINGSPOLITIKK OG UNGDOMSMEDVIRKNING

Unge får ikke plass i dagens beslutningsprosesser og det er manglende reell ungdomsmedvirkning. Manglende inkludering av unge er også årsaken til at mange andre problemer ikke blir løst, som Bærekraftsmålene, da andelen under 25 år er på over 40 prosent og en stor del av verdens befolkning derfor utelates. Også kvinner og andre marginaliserte grupper rammes ekstra av både klimaendringer og miljøødeleggelse. Det er derfor viktig at deres posisjon styres i møte med nye utfordringer.

SPIRE KREVER:

- Norge må sikre reell inkludering av unge, og andre marginaliserte grupper, i alle ledd av prosessene, gjennom å implementere LNU's prinsipper for ungdomsmedvirkning i alle sine departementer.
- Norge må implementere internasjonale retningslinjer for ikke-homogene gruppers representasjon, og hvordan nå ulike grupper i alle utviklingsprosjekt.
- Norge må gi minst 1 prosent av sin BNP til utviklingsprogram i utlandet. I tillegg må Norge gi minst 1 prosent i støtte til klimatilpasning. Disse punktene må ikke gå på bekostning av hverandre.
- Norge må, i samarbeid med lokale sivilsamfunn, arbeide for å skape bærekraftige arbeidsplasser som sikrer unge sosial og økonomisk uavhengighet og trygghet.
- Norsk bistand kan ikke prioritere entreprenørskap som vei ut av fattigdom da dette ofte fører unge inn i en svært usikker næring uten tilstrekkelig støtte eller mulighet for å lykkes. Derimot bør en støtte både arenaer for politisk deltagelse og arbeidsplasser som fører til positive ringvirkninger.

- Norge må være en forkjemper i internasjonale fora for kvinners rett til å eie og arve land, for kvinners tilgang til kreditt og finansielle tjenester, for å styrke kvinners politiske deltakelse, og forbedre sosiale beskyttelsessystemer.
- Norge må alltid vurdere hvordan både nasjonale og internasjonale politiske tiltak kan påvirke ulike grupper mennesker, både etter kjønn, sosioøkonomisk status, etnisitet og seksuell legning, blant annet for å unngå å forsterke eksisterende sosiale ulikheter og kjønnsstereotyper.
- Norsk bistand skal respektere lokal kunnskap om ressursforvaltning.
- Norge må være en forkjemper for økt støtte til, og fokus på, helhetlige og bærekraftige løsninger for et nytt og bærekraftig matsystem på FNs mattoppmøte i 2021.

7.3 STØTTE TIL SMÅSKALA LANDBRUK

Tilgang til mat er en forutsetning for all menneskelig aktivitet, og legger grunnlaget for utvikling blant annet for utdanning, næringsutvikling og klima. Større fokus på matsikkerhet er derfor en forutsetning for å oppnå andre utviklingsmål. Mange av de som sulter verden over er selv matprodusenter, og særlig unge og kvinner. For å nå de som sulter må mat produseres der mat trengs; gjennom mangfoldig landbruk, basert på agroøkologi som omfatter prinsipper for bærekraftige metoder og sosial rettferdighet. Et effektivt og viktig tiltak for å bekjempe sult vil derfor være å tilrettelegge for at småbønder har mulighet til å produsere nok mat for seg selv og sitt lokalsamfunn.

SPIRE KREVER:

- Andelen bistand Norge bruker til landbruksinvesteringer skal være minst 15 %, og at det må foretas en omprioritering fra storskala landbruksprosjekter til småskala og miljøvennlig landbruksdrift.
- Det må opprettes sosiale beskyttelsesprogrammer som et tiltak mot fattigdom, særlig for lokale bønder som opplever sjokk som konsekvenser av klimaendringer eller andre eksterne hendelser.
- Det må arbeides for lik rett til å eie jord, delta i kooperativer og bondeorganisasjoner, dette uavhengig av alder, kjønn, legning, etnisitet eller religion.
- Norge må gi støtte til regenerativt landbruk gjennom støtteordninger på norske ambassader. Her spesielt til marginaliserte grupper.
- Norge må øke støtten til lokale markeder og prioritere korte, demokratiske næringskjeder.
- Norge skal arbeide mot dumping av matvarer fra rike land i internasjonale forum (som f.eks. WTO) samt jobbe mot dumping av matvarer gjennom internasjonale matvareprogram.
- Norge må støtte jordreformer i land hvor jordarealer ligger brakk, og hvor jorda er urettferdig fordelt. Ingen skal miste suverenitet over ressurser på grunn av de ikke har registrert eiendomsrett.

- Norge må støtte organisasjoner og grasrotbevegelser av jordløse og småbønder som fører en legitim kamp for rett til egen jord
- Utviklingsland må ha muligheten til å beskytte eget landbruk og til å utvikle og ta i bruk nasjonale matsikkerhetsstrategier som inkluderer matlagre i tråd med prinsippet om matsuverenitet.
- Norge støtter at land har matlagerprogram for matsikkerhet og jobber for å endre reglene i WTO som hindrer slike programmer.
- Norge må følge opp handlingsplanen for bærekraftige matsystem, 'mat, mennesker og miljø' med økonomiske midler. I tillegg må tiltak for inkludering av unge styrkes.

7.4 URBAN BISTAND

Det er i byer mesteparten av verdensøkonomien og den globale befolkningsveksten finner sted. Dette byr på problemer som ulikhet og høye utslipp, samtidig som mange løsninger ligger i urbane områder. Spesielt fremtredende er dette i det globale sør. Dessverre er norsk bistands- og utviklingspolitikk svært mangelfull når det kommer til både sosiale og miljømessige aspekter for folk som lever i og rundt urbane områder. Lokale kunnskaper og løsninger kombinert med midler kanalisert fra grasrota og opp fungerer. Det er derfor viktig at norsk bistand og utviklingsinnsats fokuserer på lokalt sivilsamfunn.

SPIRE KREVER:

- Norge må utvikle en urban utviklingspolitikk som er i tråd med FNs bærekraftsmål 11 og the New Urban Agenda.
- Norge må øke utviklingsbistand på tiltak rettet mot byer og urbane bosettinger i partnerland, og videre i utviklingsstrategien.
- Norge skal øke støtten til FNs bosettingsprogram og organisasjoner som jobber med urban utvikling.
- Norge skal støtte flere grasrotorganisasjoner. Disse sitter på verdifull lokalkunnskap, og er nøkkelen til god utviklingspolitikk.
- Norge må sørge for at grasrotorganisasjoner i uformelle bosettinger får økonomisk støtte.
- Norge skal støtte etablering av et globalt overvåkningsorgan for utkastelser fra uformelle bosettinger.